

Alexandre Dumas

LALEAUA NEAGRĂ

Traducere de Simona Brînzaru

Cuvânt-înainte de Ioana Revnic

CORÍNT
BOOKS

VIII

O INVAZIE

Ceea ce tocmai se întâmplase era, cum este și lesne de imaginat, opera diabolică a domnului Isaac Boxtel.

Ne aducem aminte că, mulțumită telescopului său, nu ratase niciun detaliu din întrevederea dintre Cornelius de Witt și finul său; că nu auzise nimic, dar văzuse totul; că intuise importanța documentelor înmânate de ruwardul de Pulten finului său, după cum acesta închisese cu grijă pachetul în sertarul în care își ținea prețioșii bulbi.

Așadar, Boxtel, care urmărea politica cu mai multă atenție decât vecinul său, știe despre arestarea lui Cornelius de Witt, acuzat de înaltă trădare, și se gândi că ar fi fost de ajuns o vorbă pentru ca finul să fie arestat odată cu nașul.

Și totuși, oricât de mult se bucura Boxel în sinea lui, mai întâi se înfioră la gândul de a denunța un om ce putea ajunge la eșafod. Dar spiritele rele se obișnuiesc încetul cu încetul cu ideile mârșave. De altfel, mynheer Isaac Boxtel se încuraja cu acest sofism: „Cornelius de Witt este un cetățean rău, fiindcă este acuzat de înaltă trădare și este arestat. Eu sunt un cetățean bun, fiindcă nu sunt acuzat de nimic și sunt liber ca pasărea cerului. Or, dacă mynheer Cornelius de Witt este un cetățean rău – și sigur este de vreme ce este acuzat de înaltă trădare și arestat –, complicele său, Cornelius van Baërle, este un cetățean rău la fel ca el. Și cum eu sunt un cetățean bun, și este de datoră cetățenilor buni să-i denunțe pe cei răi, atunci și eu, Isaac Boxtel, am datoră să-l denunț pe Cornelius van Baërle”.

Dar acest raționament, oricât de șubred ar fi fost, nu l-ar fi convins pe deplin pe Boxtel și acesta nu ar fi cedat simplei dorințe de răzbunare care îi umpluse inima, dacă demonul invidiei nu s-ar fi

unit cu cel al lăcomiei. Boxtel știa până unde ajunsese van Baërle cu cercetările sale în descoperirea marii lalele negre.

Oricât de modest ar fi fost doctorul Cornelius van Baërle, nu putuse ascunde alor săi că avea certitudinea că avea să câștige în anul de grație 1673 premiul de o sută de mii de florini propus de Societatea de Horticultură din Haarlem.

Or tocmai această certitudine era febra care îl chinuia pe Isaac Boxtel. Dacă vecinul său ar fi arestat, lucrul acesta ar provoca un mare deranj în casă; or în noaptea de după arestare nimeni nu s-ar gândi să vegheze lalelele din grădină. Și-atunci Boxtel ar sări zidul și, știind unde se află bulbul din care avea să răsară marea lalea neagră, l-ar fura. Laleaua nu ar mai înflori la Cornelius, ci la el, și așa ar câștiga premiul de o sută de mii de florini, ca să nu mai pomenim de onoarea supremă de a numi soiul nou *tulipa nigra Boxtellensis*, ceea ce i-ar satisface nu numai dorința de răzbunare, ci și lăcomia.

Chiar și treaz, nu se gândea decât la laleaua neagră; și când se culca, numai la ea visa. În sfârșit, pe 19 august, către ora două după-amiaza, ispita fu atât de mare, încât mynheer Isaac Boxtel nu-i mai putu rezista multă vreme. Ca atare, scrisese un denunț anonim, care înlocuia autenticitatea cu precizia, și îl aruncă la poștă.

Niciodată vreun document înveninat strecurat prin gurile de bronz ale Veneției nu produse un efect mai teribil și mai prompt.

În aceeași seară magistratul primi scrisoarea și îi convocă imediat pe colegii săi pentru a doua zi dimineața. Odată reuniți, hotărârea arestarea și îl însărcinarea cu executarea ordinului pe maestrul van Spennen, care se achită, așa cum am văzut, de această datorie ca un olandez demn și îl arestă pe Cornelius van Baërle chiar în clipa în care oraniștii din Haga ardeau cadavrele lui Cornelius și Johan de Witt.

Dar, fie de rușine, fie de slăbiciune, Isaac Boxtel nu avu curajul ca în ziua aceea să-și îndrepte telescopul nici spre grădină, nici spre laborator, nici spre uscătorie. Știa prea bine ce avea să se petreacă în casa bietului Cornelius, ca să mai vegheze. Nici măcar nu se ridică din pat atunci când unicul său slujitor, care invidia soarta slujitorilor

Laleaua nu ar mai înflori la Cornelius, ci la el, și așa ar câștiga premiul de o sută de mii de florini, ca să nu mai pomenim de onoarea supremă de a numi soiul nou tulipa nigra Buxtellensis, ceea ce i-ar satisface nu numai dorința de răzbunare, ci și lăcomia.

lui Cornelius, tot așa cum Boxtel o invidia pe cea a stăpânului acestora, intră în cameră. Boxtel îi spuse:

—Azi nu mă dau jos din pat. Nu mă simt bine.

Spre ora nouă auzi un zgomot puternic în stradă și tresări. În acea clipă era mai palid decât un bolnav adevărat, mai febril decât un om cuprins de friguri. Valetul intră; Boxtel se făcu mic sub pătură.

—Ah, domnule! strigă valetul, bănuind că, deplângând nenorocirea care se abătuse asupra lui van Baërle, avea să-i dea totuși stăpânului său o veste bună. Ah, domnule, dacă ați ști ce se petrece chiar în clipele astea!

—Cum ai vrea să știu? bălmăji Boxtel.

—Ei bine, domnule Boxtel, chiar acum îl arestează pe vecinul dumneavoastră, pe Cornelius van Baërle, ca pe un vinovat de înaltă trădare.

—Ei! șopti Boxtel cu glas stins. Este imposibil!

—Pe cinstea mea! Cel puțin așa se spune. De altfel, tocmai l-am văzut intrând la el pe judecătorul van Spennen, însoțit de arcași.

—A, dacă i-ai văzut, atunci se schimbă lucrurile! zise Boxtel.

—În orice caz, am să mă informez din nou și fiți liniștit, stăpâne, vă voi ține la curent, întări valetul.

Boxtel se mulțumi să încurajeze printr-un gest zelul valetului său. Acesta ieși și reveni după un sfert de ceas.

—Oh, domnule! Tot ce v-am spus era purul adevăr, zise el.

—Cum așa?

—Domnul van Baërle a fost arestat, urcat în trăsură și expedit la Haga.

—La Haga!

—Da, da, iar dacă este adevărat ceea ce se spune, n-o să-i fie prea bine.

—Și ce se spune? întrebă Boxtel.

—Ei! Domnule, se spune, dar nu e sigur, că la ora asta cetățenii sunt pe cale să-i asasineze pe domnii Cornelius și Johan de Witt.

—Oh! murmură sau mai degrabă se vaită Boxtel, închizând ochii pentru a-și alunga priveliștea teribilă din minte.

— La naiba! zise cu năduf valetul pe când ieșea. Pesemne că mynheer Isaac Boxtel chiar e bolnav dacă n-a sărit din pat la auzul unei asemenea vești.

Isaac Boxtel era cu adevărat bolnav, bolnav ca un om care tocmai îi luase viața altuia. Și îi luase viața acelui om cu un scop dublu: primul fusese îndeplinit, urma al doilea. Se lăsă noaptea – era noaptea pe care o aștepta Boxtel. Se ridică și se cățăără în sicomor. Raționamentul său fusese corect: nimeni nu se gândea să păzească grădina; casa era răvășită, la fel și slujitorii.

Auzi bătând pe rând ora zece, ora unsprezece, miezul nopții. Și în acea clipă, cu inima bătându-i puternic, cu mâinile tremurând, chipul palid, coborî din sicomor, luă o scară, o propti de zid, urcă până la penultima treaptă și ciuli urechea. Liniștea era deplină, niciun zgomot nu tulbura noaptea. În toată casa nu se zărea decât o lumină – cea din camera doicii. Liniștea și întunericul îl încurajară pe Boxtel.

Se cățăără pe zid, oprindu-se o clipă sus. Apoi, convins că nu trebuie să se teamă de nimic, trecu scara în grădina lui Cornelius și coborî. Cum știa foarte bine locul unde sunt adăpostiți mugurii viitoareii lalele negre, alergă într-acolo, luând-o pe alei, ca să nu fie trădat de urma pașilor săi, și, ajuns la locul precis, își înfipse mâinile în pământul moale, cu bucuria unui tigru. Nu găsi nimic și crezu că se înșelase. Și totuși, fruntea i se umplu de broboane de sudoare. Răscoli alături: nimic. Răscoli în stânga și în dreapta, în fața și în spatele lui: tot nimic. Aproape că își pierdu mințile, dându-și seama că în chiar dimineața aceea tot pământul grădinii fusese răscolit.

Într-adevăr, în timp ce Boxtel era întins în patul său, Cornelius coborâse în grădină, dezgropase bulbul și, așa cum am văzut, îl împărțise în trei muguri.

Boxtel nu se îndura să plece; răscolise cu mâinile mai bine de zece metri pătrați. Nu se mai îndoi acum de nenorocirea care-l lovide. Plin de mânie, se îndreptă spre scară, se cățăără pe zid, trase scara în grădina sa și apoi coborî. Deodată îl străfulgeră o ultimă speranță: poate că mugurii erau în uscătorie. Nu trebuia decât să intre în încăperea aceea tot așa cum intrase în grădină – și acolo avea să-i găsească. De altfel, nu era deloc greu. Geamurile uscătoriei se

ridicau asemenea celor de seră. Cornelius van Baërle le deschisese chiar în dimineața aceea și nimeni nu se gândise să le închidă. Totul era să facă rost de o scară mai înaltă, o scară de douăzeci, și nu de douăsprezece picioare.

Boxtel observase că pe strada pe care locuia era o casă în reparații; și proptită de ea era o scară uriașă. Exact de ea avea nevoie Boxtel, asta dacă nu o luaseră muncitorii. Dădu fuga la casa cu pricina – scara era acolo. O apucă și o târî cu greu până în grădină. Cu și mai mare greutate o propti de zidul casei lui Cornelius. Scara ajungea fix până la ferestruică. Își puse în buzunar un mic felinar aprins, urcă scara și pătrunse în uscătorie.

Odată ajuns în acest tabernacol, se opri, sprijinindu-se de masă. Inima îi bătea în piept mai să-l sufoce, iar picioarele i se înmuiau. Înăuntru era încă și mai rău decât în grădină: ai fi zis că în aer liber nicio proprietate nu poate fi respectată; chiar dacă cineva ar sări peste un gard viu sau s-ar cațara pe un zid, tot s-ar opri înaintea ferestrei sau a ușii.

În grădină, Boxtel nu era decât un jefuitor, dar în încăperea aceea era un hoț. Își făcu totuși curaj, doar nu venise până acolo ca să plece cu mâinile goale.

În zadar însă căută, închise și deschise sertare, chiar și pe cel care tănuise pachetul ce se dovedise a-i fi fatal lui Cornelius. Dădu peste cele patru lalele: *Joannis, Witt*, cea brună și cea de culoarea cafelei arse, etichetate ca într-o grădină botanică, dar nici urmă de laleaua neagră sau de mugurii în care zăcea încă adormită.

Cu toate acestea, în registrul de semințe și de bulbi, ținut de van Baërle cu mai multă atenție și precizie decât un registru comercial al primelor companii din Amsterdam, Boxtel putu citi aceste rânduri:

„Astăzi, 20 august 1672, am scos din pământ bulbul lalelei negre pe care l-am împărțit în trei muguri desăvârșiți”.

— Mugurii! Mugurii ăștia! urlă Boxtel răscolind încăperea. Unde i-o fi ascuns oare?

Apoi își lovi fruntea cu palma, mai să și-o turtească:

— Oh, nenorocitul de mine! Ah, de trei ori nenorocit – cum să te despărți de muguri? Poți oare să-i abandonezi în Dordrecht, când de fapt mergi la Haga? Cum să trăiești fără mugurii tăi, când acești

muguri sunt ai lalelei negre? Va fi avut timp să-i ia cu el, ticălosul! Îi are la el, i-a luat cu el la Haga!

Revelația asta îi dezvăluie lui Boxtel abisul unei crime inutile. Se prăbușește pe dată pe aceeași masă pe care cu câteva ore mai înainte nefericitul van Baerle admirase îndelung și fericit mugurii lalelei negre.

— Ei bine, la urma urmei — zise invidiosul ridicându-și chipul livid —, dacă sunt la el, nu-i poate păstra decât atâta vreme cât va fi în viață și....

Gândul hidos i se preschimbă într-un rânjel oribil.

— Mugurii sunt la Haga, își zise el. Nu mai am de ce să trăiesc la Dordrecht. Trebuie să merg la Haga pentru ei! La Haga!

Și Boxtel, fără să dea atenție bogăției imense pe care o abandona — într-atât era de preocupat de o altă bogăție inestimabilă —, ieși prin ferestruică, coborî scara, o duse la locul ei și, asemenea unui animal de pradă, intră răcnind în casa lui.

IX

CAMERA DE FAMILIE

Era aproape de miezul nopții când sârmanul van Baërle fu dus la închisoarea Buitenhof.

Ceea ce prevăzuse Roza se întâmplase. Găsind celula lui Cornelius goală, mânia gloatei crescuse într-atât, că moș Gryphus, dacă s-ar fi nimerit în mijlocul ei, ar fi dat sigur socoteală pentru prizonierul său. Dar mânia aceasta se potolise revărsându-se asupra celor doi frați, ajunși din urmă de asasini prin grija lui Wilhelm de Orania, omul precauției, de a închide porțile orașului.

Sosi, așadar, într-un moment în care închisoarea se golise, era tăcută, după îngrozitorul bubuit de urlete care se revărsase pe scări.

Roza profită de acest moment, ieși din ascunzătoare și îl scoase și pe tatăl ei de acolo. Închisoarea era pustie: la ce bun să mai rămâi aici când oamenii erau sugrumați la Tol-Hek? Gryphus ieși tremurând în spatele curajoasei Roza. Închiseră de bine de rău poarta cea mare – spunem de bine de rău fiindcă era pe jumătate distrusă. Se vedea că trecuse pe acolo torentul unei furii nemăsurate.

Spre ora patru se auzi cum vuietul se întorcea, dar nu era unul neliniștitor pentru Gryphus și pentru fiica lui. Era vuietul produs de târâțul cadavrelor care urmau să fie spânzurate în locul destinat îndeobște execuțiilor. Roza se ascunse și de data asta, dar o făcu pentru a nu vedea spectacolul oribil.

La miezul nopții se auziră bătăi în poarta închisorii Buitenhof sau mai curând în baricada care îi ținea loc. Pe Cornelius van Baërle îl aduceau.

Când temnicerul Gryphus îl primi pe noul musafir și când văzu pe mandatul de arestare identitatea prizonierului, nu se putu stăpâni să nu șoptească cu zâmbetul lui de temnicer:

— Finul lui Cornelius de Witt. A, tinere, avem chiar aici camera de familie, ți-o oferim.

Și, încântat de gluma sa, înfricoșătorul oranist își luă cheile ca să-l conducă pe Cornelius în celula pe care o părăsise în aceeași dimineață Cornelius de Witt pentru a lua calea exilului, un exil așa cum îl înțeleg, în vremuri tulburi, acei mari moraliști care afirmă în semn de axiomă de politică la nivel înalt: „Doar morții nu se mai întorc.”

Gryphus se pregăti, așadar, să-l conducă pe fin în celula nașului. În drumul către celulă, florarul deznădăjduit nu auzi decât lătratul unui câine și nu văzu decât chipul unei tinere fete. Câinele ieși dintr-o cușcă săpată în zid, scuturându-și lanțul gros, și îl adulmecă pe Cornelius, ca să-l țină minte dacă avea să fie asmuțit asupra lui.

Tânăra fată, auzind cum scârțâie balustrada sub mâna grea a prizonierului, întredeschise ușa odăii în care locuia, chiar sub scară; cu lampa din mâna dreaptă lumină încântătorul ei chip rozaliu, încadrat de minunate plete blonde împletite în cozi groase, iar cu stânga își strângea pe piept cămașa albă de noapte, căci fusese trezită din somn de sosirea neașteptată a lui Cornelius.

Era un tablou frumos de pictat, demn de măiestria lui Rembrandt, această spirală întunecoasă a scării luminate de felinarul cu flacără roșiatică al lui Gryphus, cu figura lui sumbră de temnicer – în capul acestei scări, atârna chipul melancolic al lui Cornelius, aplecat să privească chipul delicat al Rozei, încadrat de ferestruica luminată, și gestul ei pudic și puțin contrariat că prizonierul, aflat cu câteva trepte mai sus, îi mângâia cu privirea-i goală și tristă umerii albi și rotunzi. În josul scării, acolo unde bezna îneca orice detaliu, ochii rubinii ai dulăului care își scutura lanțul scânteiau în lumina îngemănată a felinarului lui Gryphus și a lămpii Rozei.

Dar ceea ce tabloul sublimului maestru n-ar fi putut nicicum zugrăvi era expresia dureroasă întipărită pe chipul Rozei când îl văzu

pe chipeșul tânăr urcând încet scara, în vorbele înspăimântătoare rostite de tatăl ei: „Vei avea camera familiei?”

Această scenă dură mult mai puțin decât am avut noi la dispoziție ca să o descriem. Gryphus își continuă apoi drumul și Cornelius fu obligat să-l urmeze; cinci minute mai târziu intră în celula pe care este inutil să o mai descriem, căci cititorul o cunoaște deja.

După ce îi arată prizonierului patul în care pătimise într-atât martirul care tocmai în acea zi își dăduse sufletul, Gryphus își luă felinarul și ieși. Rămas singur, Cornelius se prăbuși pe pat, dar nu adormi. Nu își putea lua privirea de la fereastra cu zăbrele de fier care dădea spre Buitenhof; zări astfel, dincolo de copaci, întâia rază de lumină pe care cerul o pogoară asupra pământului ca o mantie albă.

Când și când, în noapte, cai galopară spre Buitenhof, pași grei de patrulare lovire pavajul mic și rotund al pieței și fitile de archebuze, aprinse în bătaia vântului de vest, azvârleau până la fereastra închisorii sclipiri pâlпătoare.

Dar când zorii îmbrăcară crestele caselor în lumina lor argintie, Cornelius, nerăbdător să afle dacă era ceva viață în jurul său, se apropie de fereastră și își roti privirea tristă.

La capătul pieței, peste casele palide, își înălța silueta neregulată o masă negricioasă, învăluită în albastrul închis al ceții matinale.

Cornelius recunoscuse eșafodul, de care atârnavă două zdrențe diforme, schelete încă sângerânde.

Prea bunul norod din Haga sfâșiasese carnea victimelor sale, dar, conștiincios, adusese pe eșafod o pancartă enormă, pe care fusese înscris motivul dublei crime. Și pe această pancartă, cu ochii săi de om tânăr, la douăzeci și opt de ani, Cornelius reuși să citească rândurile următoare scrise cu pensula groasă a cine știe cărui mângăliton de lozinci: „Aici atârună spânzurați marele ticălos pe nume Johan de Witt și micul pungaș Cornelius de Witt, fratele lui, doi dușmani ai popoului, dar buni prieteni ai regelui Franței”.

Cornelius scoase un strigăt de groază și, în spaima sa delirantă, izbi cu picioarele și mâinile în ușă, atât de brutal și de repede, încât

Dar ceea ce tabloul sublimului maestru n-ar fi putut nicicum zugrăvi era expresia dureroasă întipărită pe chipul Rozei când îl văzu pe chipeșul tânăr urcând încet scara, în vorbele înspăimântătoare rostite de tatăl ei: „Vei avea camera familiei”.

Gryphus alergă furios, cu legătura de chei enorme în mâini. Deschise ușa, blestemându-l de mama focului pe prizonier, care îl deranja în afara orelor în care obișnuia să se lase deranjat.

— Fir-ar să fie! E turbatul ăsta, celălalt de Witt! urlă el. Țștia din familia de Witt îl au pe diavol în ei!

— Domnule, domnule, zise Cornelius luându-l pe temnicer de braț și târându-l spre fereastră, domnule, am citit bine acolo?

— Unde acolo?

— Pe pancartă.

Și, tremurând și găfâind, îi arătă, în celălalt capăt al pieței, eșafodul deasupra căruia se afla inscripția cinică. Pe Gryphus îl pufni râsul.

— A, da, ai citit bine..., răspunse el. Ei, dragul meu domn, iată unde ajungi dacă fraternizezi cu dușmanii prințului de Orania.

— Domnii de Witt au fost asasinați! murmură Cornelius, prăbușindu-se în pat, cu fruntea scăldată de sudoare, brațele moi și ochii închiși.

— Domnii de Witt au avut parte de dreptatea poporului, zise Gryphus. Numești asta asasinat? Eu îi spun execuție.

Și, văzând că prizonierul nu numai că se potolise, ci chiar își pierduse simțirea, ieși din celulă, trântind ușa cu putere și trăgând zgomotos zăvoarele.

Venindu-și în fire, Cornelius se trezi singur și recunoscu în celula în care se găsea fatala cameră de familie, după cum o numise Gryphus – un popas fatal înaintea tristului sfârșit.

Și, cum era un filosof, dar mai ales un creștin, începu să se roage pentru sufletul nașului său, apoi pentru cel al fostului *grand pensionnaire* și, în cele din urmă, se resemnă el însuși să primească de la Dumnezeu toate necazurile pe care i le trimitea.

Coborând din cer pe pământ, la realitatea celulei lui, și asigurându-se că era singur în această celulă, scoase din sân cei trei muguri de lalea neagră și îi ascunse îndărătul blocului de piatră pe care se punea de obicei urciorul tradițional, în cel mai întunecos colț al închisorii.

Zadarnică muncă de ani și ani! Risipite atâtea dulci speranțe! Descoperirea îi era sortită pieirii, tot așa cum el era sortit morții! În această închisoare, unde nu creștea un fir de iarbă, unde nu găseai o fărâmbă de pământ, unde nu pătrundea o rază de soare! La aceste gânduri, Cornelius căzu pradă unei disperări cumplite, din care fu salvat doar printr-o împrejurare extraordinară.

Despre aceasta vom povesti în capitolul următor.

X

FIICA TEMNICERULUI

Chiar în aceeași seară, când îi aduse rația de mâncare prizonierului, Gryphus, deschizând ușa celulei, alunecă pe dalele umede și, în ciuda strădaniei sale, căzu și-și rupse brațul deasupra încheieturii. Cornelius făcu o mișcare spre temnicer, dar acesta, nebănuind gravitatea rănii, zise:

— Nu-i ceva serios, rămâi unde ești.

Vru să se ridice sprijinindu-se pe braț, dar osul se frânse. Și doar atunci simți durere și scoase un strigăt. Înțelese că avea brațul rupt și bărbatul acesta, atât de înfricoșător pentru alții, căzu leșinat în pragul ușii, unde rămase nemișcat și rece ca un mort.

În acest răstimp ușa celulei rămăsese deschisă – Cornelius era aproape liber. Dar nici măcar nu îi trecu prin minte să profite de acest accident. Își dăduse seama după felul în care brațul se îndoise, după zgomotul făcut, că era vorba de o fractură, de durere și nu se gândi decât cum să-l ajute pe rănit, oricât de rău intenționat se arătase acesta față de el cu prilejul singurei întrevederi pe care o avuseseră.

La auzul zgomotului făcut de Gryphus în cădere și al geamătului său, un pas grăbit urcă scara; și această apariție îl făcu pe Cornelius să scoată un țipăt ușor, căruia îi răspunse cel al unei tinere fete.

Era frumoasa frizonă care, văzându-și tatăl întins pe jos și prizonierul aplecat deasupra lui, crezu mai întâi că Gryphus, a cărui brutalitate o știa prea bine, căzuse în urma unei lupte dintre el și Cornelius. Prizonierul înțelese ce se petrecea în inima fetei chiar din clipa în care aceasta fu cuprinsă de bănuială. Dar, pricepând de la

prima vedere adevărul și rușinată că putuse gândi așa ceva, își ridică privirea înlăcrimată și spuse:

— Vă rog să mă iertați și vă mulțumesc, domnule. Vă rog să mă iertați pentru că am putut gândi un astfel de lucru și vă mulțumesc pentru ceea ce faceți.

Cornelius roși.

— Nu-mi fac decât datoria de creștin, ajutându-mi aproapele, zise el.

— Da, și ajutându-l acum, seara, ați uitat grosolăniile pe care vi le-a adresat dimineață. Asta, domnule, e mai mult decât omenie, e mai mult decât o faptă creștinească.

Cornelius o privi pe frumoasa copilă foarte mirat că a putut auzi ieșind din gura unei fete din popor o vorbă atât de nobilă și totodată atât de compătimitoare. Dar nu avu vreme să-i mărturisească surpriza. Gryphus, care se trezise din leșin, deschise ochii și, cu obișnuita-i brutalitate, zise:

— Aha, așa stau lucrurile! Te grăbești să aduci cina prizonierului, cazi din grabă, îți rupi brațul și iată cum ești lăsat să zaci pe lespezi.

— Taci, tată, ești nedrept față de acest tânăr domn pe care l-am găsit încercând să te ajute.

— El? Întrebă Gryphus cu un aer de îndoială.

— Este adevărat, domnule, încât sunt gata să te ajut în continuare.

— Dumneata? Dar ce, ești doctor? Îl întrebă Gryphus.

— Asta a fost profesia mea, răspunse prizonierul.

— Atunci poți să-mi pui brațul la loc?

— Desigur.

— Și de ce ai nevoie?

— De două scânduri de lemn și de niște fâșii de pânză.

— Auzi, Roza, prizonierul o să-mi pună brațul la loc, zise Gryphus. Fără să plătim. Hai, ajută-mă să mă ridic, parcă sunt de plumb.

Roza îi oferi rănitolui umărul, iar acesta înconjură cu brațul tea-făr gâtul fetei și se ridică cu greu în picioare, în timp ce Cornelius, ca să-l scutească de mers, împinse spre el un scaun. Gryphus se așeză, apoi, întorcându-se spre fiica lui, zise:

— Ei bine! N-ai auzit? Du-te și adu ce îți se cere.

Roza coborî și se întoarce o clipă mai târziu cu două doage de butoiăș și o fâșie mare de pânză de in. Între timp, Cornelius îi scosese haina lui Gryphus și îi suflecuse mânecile.

—Asta vă trebuie, domnule? îl întrebă Roza.

—Da, domnișoară, răspunse Cornelius, aruncându-și ochii asupra obiectelor aduse. Da, este ceea ce îmi trebuie. Acum puneți-le pe masă, în timp ce eu voi sprijini brațul tatălui dumneavoastră.

Roza trase masa mai aproape, iar Cornelius întinse pe masă brațul rănit, astfel încât să poată să stea pe o suprafață dreaptă, și cu o iscusință desăvârșită îndreptă osul fracturat, potrivea scândurile și le strânse cu bucata de pânză. Când strânse pentru ultima oară, temnicerul leșină din nou.

—Mergeți și aduceți niște oțet, domnișoară; o să-l frecăm la tâmpile și o să-și vină în fire, zise el.

În schimb, Roza, după ce se convinge că tatăl ei își pierduse cunoștința, înaintă spre Cornelius, spunând:

—Domnule, serviciu contra serviciu.

—Ce vrei să spui, frumoasa mea copilă? întrebă Cornelius.

—Vreau să spun, domnule, că judecătorul care trebuie să vă chestioneze mâine a venit să se informeze de celula în care erați și, când i s-a spus că stați în aceeași celulă în care a stat domnul Cornelius de Witt, a izbucnit într-un râs sinistru care mă face să cred că nu vă așteaptă nimic bun.

—Dar ce pot să-mi facă? întrebă Cornelius.

—Doar vedeți de aici eșafodul.

—Dar sunt complet nevinovat, zise Cornelius.

—Oare cei de acolo, spânzurați, mutilați, sfâșiați n-au fost și ei nevinovați?

—Adevărat, recunosc Cornelius, întristându-se.

—De altfel, continuă Roza, opinia publică vrea ca dumneavoastră să fiți vinovat. Oricum, vinovat sau nu, procesul va avea loc mâine, iar după-amiază veți fi condamnat: lucrurile se fac repede când timpul presează.

—Ei bine! Și ce concluzie trageți dumneavoastră, domnișoară, din toate acestea?

— Că eu sunt singură, sunt lipsită de puteri, că tata este leșinat, că dulăul este legat și că, prin urmare, nimic nu vă împiedică să fugiți. Asta este concluzia la care am ajuns.

— Ce tot spuneți?

— Spun că, dacă nu l-am putut salva nici pe domnul Cornelius de Witt, nici pe domnul Johan de Witt, vai, aș vrea să vă salvez pe dumneavoastră. Numai că trebuie să vă grăbiți. Iată, tata respiră mai bine, într-un minut poate că va deschide ochii și va fi prea târziu. Mai stați pe gânduri?

Într-adevăr, Cornelius încremenise, privind-o pe Roza ca și când nu auzea ce spune.

— Nu pricepeți? întrebă fata cu nerăbdare.

— Ba da, pricep, răspunse Cornelius. Dar...

— Dar?

— Refuz s-o fac. Veți fi acuzată.

— Ce mai contează, zise Roza roșind.

— Mulțumesc frumos, copila mea, dar rămân, continuă Cornelius.

— Rămâneți! Dumnezeule! Dumnezeule! Nu ați înțeles că veți fi condamnat... condamnat la moarte, executat pe eșafod și poate asasinat, făcut bucăți așa cum li s-a întâmplat domnilor Johan și Cornelius de Witt? Pentru Dumnezeu, nu vă gândiți la mine și fugiți din această celulă. Aveți grijă, le-a purtat ghinion domnilor de Witt.

— Hm? gemu temnicerul trezindu-se din leșin. Cine vorbește de acei ticăloși, acei nenorociți, acei mișei de Witt?

— Nu te agita, domnule, zise Cornelius cu zâmbet blând. Tot ceea ce poate fi mai rău pentru fracturi este fierbințeala.

Apoi, cu glas șoptit, către Roza:

— Copila mea, sunt nevinovat, îmi voi aștepta judecătorii cu liniștea și calmul celor inocenți.

— Liniște! zise Roza.

— Liniște, dar de ce?

— Nu trebuie ca tata să bănuiască vreo clipă că am stat de vorbă.

— Și ce rău ar fi într-asta?

— Ce rău ar fi într-asta? Ei bine, m-ar împiedica pentru totdeauna să vin aici, zise tânăra fată.

Cornelius primi această naivă confidență zâmbind. I se părea că în nefericirea lui se strecurase puțină fericire.

— Hei, ce tot șușotiți acolo? întrebă Gryphus, ridicându-se și sprijinându-și brațul drept cu cel stâng.

— Nimic, răspunse Roza. Domnul îmi spune ce regim trebuie să urmezi.

— Regimul pe care trebuie să-l urmez! Regimul pe care trebuie să-l urmez! Și tu, frumoaso, ai să urmezi unul!

— Și care va fi acesta, tată?

— Nu vei mai avea ce căuta în celula prizonierului sau, dacă vei veni, vei ieși cât mai repede cu putință. Ieși înaintea mea, repejor!

Cornelius și Roza schimbă o privire. Cea a Rozei voia să spună: „V-ați convins acum?” Iar cea a lui Cornelius: „Facă-se voia lui Dumnezeu!”

XI

TESTAMENTUL LUI CORNELIUS VAN BAËRLE

Roza nu se înșelase. Judecătorii veniră a doua zi la Buitenhof și îl interogară pe Cornelius van Baërle. De altfel, acest interogatoriu nu dură foarte mult. Fu dovedit că acesta păstrase la el scrisorile fatale ale fraților de Witt cu francezii.

Cornelius nu negă nicio clipă. Numai că, pentru judecători, era îndoielnic că scrisorile îi fuseseră înmânate de nașul lui, Cornelius de Witt.

Dar, cum de la moartea celor doi martiri, Cornelius van Baërle nu mai avea nimic de apărut, nu numai că nu negă că i se dăduseră spre păstrare de către Cornelius de Witt în persoană, ci, mai mult, povesti cum, în ce fel și în ce împrejurări îi fuseseră încredințate.

Această mărturisire îl implica pe fin în crima nașului său. Exista o complicitate evidentă între cei doi Cornelius.

Dar Cornelius nu se mărgini la această mărturisire: spuse tot adevărul cu privire la simpatiile sale, la obiceiurile sale, la amicitțiile sale. Mărturisi despre indiferența față de politică, despre plăcerea de a studia, interesul pentru arte, pentru științe și pasiunea pentru flori. Povesti că niciodată, din ziua în care Cornelius de Witt venise la Dordrecht și îi încredințase acel pachet, depozitarul nu se atinsese și nici nu văzuse acel pachet.

I se obiectă că nu era posibil ca acesta să fie adevărul, fiindcă documentele erau încuiate într-un dulap în care umbla și se uita zi de zi. Cornelius răspunse că acest lucru era adevărat, dar că el punea mâna în sertar numai ca să se asigure că bulbii erau uscați bine și că cerceta cu privirea acolo ca să se convingă că începeau să încolțească.

Fu contrazis cu argumentul că pretinsa lui nepăsare față de pachet nu se putea susține în mod rațional, pentru că era cu neputință să fi primit un asemenea pachet din mâinile nașului său și să nu îi cunoască importanța. Cornelius răspunse că nașul său ținea prea mult la el și, mai ales, era un om prea înțelept ca să-i spună ce conțineau acele documente, dat fiind că mărturisirea aceea ar fi stârnit neliniștea depozitarului.

I se argumentă că, dacă domnul de Witt ar fi acționat astfel, ar fi însoțit pachetul, în caz de accident, de o dovadă din care să rezulte că finul său era cu totul străin de această corespondență sau, în timpul procesului, ar fi redactat o scrisoare care să-i poată servi drept justificare.

Cornelius răspunse că, fără îndoială, nașul său nu se gândise că pachetul ar fi reprezentat vreun pericol, fiind ascuns într-un dulap care era, pentru toți cei din casa van Baërle, la fel de sacru precum un templu și că, prin urmare, considerase că era inutilă o astfel de dovadă. Cât privește scrisoarea, își amintește cumva că puțin mai înainte de a fi arestat, absorbit cum era de contemplarea unui bulb dintre cei mai rari, slujitorul domnului Johan de Witt intrase în încăperea unde își ținea bulbi și îi dăduse o hârtie – această amintire îi era însă vagă asemenea unei viziuni –, că slujitorul dispăruse și că hârtia ar putea fi găsită dacă ar fi căutată cum trebuie.

Craeke era însă imposibil de găsit, de vreme ce părăsise Olanda, și la fel de puțin probabilă era și găsirea acelei hârtii, câtă vreme nici măcar nu-și dăduse cineva osteneala s-o caute.

Cornelius nu insistă prea mult asupra acestui lucru, căci, presupunând că hârtia s-ar fi găsit, n-ar fi avut cum să aibă de-a face cu pachetul de scrisori care era corpul delict.

Judecătorii vrură să lase impresia că îl îndeamnă pe Cornelius să se apere mai bine decât o făcea; dădură dovadă față de el de aceea răbdare indulgentă care denotă fie un magistrat interesat de acuzat, fie un învingător care și-a doborât adversarul și care, de vreme ce este victorios, nu are nevoie să-l distrugă.

Judecătorii vrură să lase impresia că îl îndeamnă pe Cornelius să se apere mai bine decât o făcea; dădură dovadă față de el de acea răbdare indulgentă care denotă fie un magistrat interesat de acuzat, fie un învingător care și-a doborât adversarul și care, de vreme ce este victorios, nu are nevoie să-l distrugă.

Cornelius nu acceptă defel această protecție ipocrită și zise, într-o ultimă intervenție, cu noblețea unui martir și cu seninătatea celui care se știe nevinovat:

— Îmi cereți, domnilor, să răspund unor întrebări la care nu pot răspunde decât cu adevărul exact. Iar adevărul este acesta: pachetul a ajuns la mine în maniera pe care v-am expus-o. Mărturisesc în fața lui Dumnezeu că nu am știut și nu știu nici acum ce conține, că doar în ziua arestării mele am aflat că era vorba despre corespondența dintre *grand pensionnaire* și marchizul de Louvois. Mărturisesc, de asemenea, că nu am știință de felul în care s-a aflat că aceste scrisori erau la mine și, mai ales, cum pot fi vinovat de a fi ținut în casă ceea ce ilustrul și nefericitul meu naș mi-a oferit.

Aceasta fu pledoaria lui Cornelius. Judecătorii merse să delibereze. Considerară că orice sămânță de disensiune civilă este funestă, dat fiind că readuce războiul, pe care toți sunt interesați să-l înăbușe.

Unul dintre ei, un bărbat care trecea drept un fin observator, hotărî că tânărul acesta care părea atât de flegmatic trebuia să fie foarte periculos în realitate, dat fiind că sub aparența rigidă care îi servea drept mască ascundea o dorință fierbinte de a-i răzbuna pe domniile de Witt care îi erau atât de apropiate.

Un altul făcu observația că pasiunea pentru lalele merge mână în mână cu politica și că se poate dovedi cu exemple din istorie că mai mulți indivizi foarte periculoși se îndeletniceau cu grădinăritul, dar că în realitate erau preocupați de cu totul altceva. Astfel, Tarquinius cel Bătrân cultiva maci la Gabies, iar marele Condé își stropea garoafele în donjonul din Vincennes, și asta în timp ce primul se gândea la reînțorcerea sa la Roma, iar cel de-al doilea, la evadare.

Judecătorul conchise prin următoarea dilemă:

— Domnul Cornelius van Baërle iubește foarte mult fie lalelele, fie politica. Și într-unul, și în celălalt caz ne-a mințit: mai întâi, fiindcă s-a ocupat de politică, dovada fiind pachetul de scrisori găsit la el acasă; apoi fiindcă s-a ocupat de lalele, după cum o dovedesc mugurii găsiți asupra lui. În sfârșit – și asta e cel mai grav –, de

vreme ce Cornelius van Baërle a fost preocupat și de lalele, și de politică, acuzatul este o fire duală, un soi de organizație amfibie, lucrând cu aceeași ardoare și în slujba politicii, și în slujba lalelelor, ceea ce îl face să fie una dintre cele mai periculoase naturi umane pentru societate și să prezinte o anume sau mai degrabă o totală analogie cu mari oameni precum Tarquinius cel Bătrân și Condé, amintiți mai devreme.

Aceste raționamente conduseră la concluzia că domnul prinț stathuder al Olandei ar fi, cu siguranță, extrem de recunoscător magistraților din Haga dacă i-ar ușura administrarea celor Șapte Provincii, distrugând din rădăcină și cel mai neînsemnat germene al conspirației împotriva autorității sale.

Acest argument avu întâietate și, pentru a distruge eficient orice germene al conspirațiilor, fu pronunțată în unanimitate pedeapsa cu moartea pentru Cornelius van Baërle, vinovat, după cum fusese dovedit, că, sub aparența unui nevinovat amator de lalele, a luat parte la intrigile detestabile și la comploturile abominabile ale domnilor de Witt împotriva națiunii olandeze prin relațiile lor secrete cu dușmanul francez.

Sentința menționa de asemenea că numitul Cornelius van Baërle urma să fie scos din închisoarea Buitenhof, pentru a fi condus la eșafodul înălțat în piața cu același nume, unde executorul sentinței avea să îi taie capul.

Fusese o deliberare foarte serioasă, care dură o jumătate de oră, răstimp în care prizonierul fu dus la închisoare. Acolo îi citi grefierul sentința.

Moș Gryphus era ținut în pat de febra pricinuită de brațul fracturat. Cheile trecuseră din mâinile lui în mâinile unuia dintre ajutoarele sale, care îl conduse pe grefier în celulă. Roza, frumoasa frizonă, stătea în cadrul ușii, cu o batistă la gură ca să-și sufocă suspinele și hohotele de plâns.

Cornelius ascultă sentința, chipul său exprimând mai mult uimire decât tristețe.

Odată citită sentința, grefierul îl întrebă dacă avea ceva de adăugat.

— Pe cinstea mea, nu. Mărturisesc doar că, dintre toate cauzele pe care un om precaut le-ar putea prevedea pentru a se feri de ele, nu aş fi bănuیت-o niciodată pe aceasta.

După ce luă act de răspuns, grefierul îl salută pe Cornelius van Baërle cu tot respectul pe care acest fel de funcționari îl acordă marilor criminali de tot soiul. Și, când fu gata să iasă, Cornelius spuse:

— Vă rog, domnule grefier, dacă nu vă supărați, în ce zi va avea loc execuția?

— Păi, astăzi, îi răspunse grefierul, puțin stingherit de sângele rece al condamnatului.

Îndărătul ușii se auzi un hohot de plâns.

Cornelius se aplecă să vadă cine hohotea, dar Roza intuise acest gest și făcu un pas în spate.

— Și la ce oră va fi execuția? mai vru să știe Cornelius.

— La prânz, domnule.

— La naiba! Mi s-a părut că aud cum bate ora zece acum cel puțin douăzeci de minute. Nu mai am nicio clipă de pierdut.

— Ca să vă împăcați cu Dumnezeu, da, domnule, și puteți cere duhovnicul pe care îl doriți, zise grefierul, făcând o plecăciune până la pământ.

Rostind aceste vorbe, se retrase; înlocuitorul temnicerului se pregăti să-l urmeze, când deodată un braț alb, tremurând se interpuse între bărbat și ușa masivă.

Cornelius nu zări decât boneta cu dantelă albă și fir de aur, purtată de frumoasele frizone, și nu auzi decât șoapta rostită la urechea temnicerului. Acesta își puse cheile grele în mâna albă întinsă și, coborând câteva trepte, se așeză pe la mijlocul scării, păzită sus de el însuși și jos de dulău.

Boneta aurie se răsuci și Cornelius recunoscă chipul plâns și ochii mari, albaștri, înecați în lacrimi ai frumoasei Roza. Tânăra fată se apropie de Cornelius, apăsându-și cu mâinile pieptul suferind.

— Oh, domnule, domnule! zise ea, fără să-și mai poată continua gândul.

— Ce vrei de la mine, frumoasă copilă? o întrebă Cornelius emoționat. Te avertizez că de acum înainte nu mai am nicio putere.

— Domnule, vă rog să vă îndurați, imploră Roza întinzându-și mâinile, pe jumătate spre Cornelius, pe jumătate spre cer.

— Nu mai plânge, Roza, căci lacrimile tale mă întristează mai mult decât moartea care este aproape, zise prizonierul. Doar știi faptul ăsta: cu cât prizonierul este mai nevinovat, cu atât trebuie să moară mai calm și mai vesel, fiindcă moare ca un martir. Haide, nu mai plânge și spune-mi care îți este dorința, frumoasă Roza.

Fata îngenunche.

— Iertați-l pe tata, zise ea.

— Pe tatăl dumitale! exclamă Cornelius mirat.

— Da. A fost atât de aspru cu dumneavoastră! Dar așa e firea lui, așa se poartă cu toți, nu v-a brutalizat numai pe dumneavoastră.

— A fost pedepsit, frumoasă Roza, mai mult decât pedepsit prin accidentul pe care l-a avut și îl iert.

— Vă mulțumesc! Și acum, pot, la rândul meu, să fac ceva pentru dumneavoastră?

— Să îți ștergi lacrimile, copilă dragă, zise Cornelius zâmbind blând.

— Ceva doar pentru dumneavoastră... pentru dumneavoastră...

— Cel care mai are de trăit doar o oră e un mare lacom dacă mai are nevoie de ceva, dragă Roza.

— Și duhovnicul care v-a fost oferit...?

— Toată viața l-am adorat pe Dumnezeu, Roza, l-am iubit în creațiile sale, l-am binecuvântat voința. Dumnezeu nu are nimic împotriva mea. Așa că nu te voi ruga să-mi chemi un duhovnic. Ultimul gând care mă preocupă, Roza, are de-a face cu slava lui Dumnezeu. Ajută-mă, draga mea, te rog, să îmi îndeplinesc această ultimă dorință.

— Ah, domnule Cornelius, spuneți, spuneți! strigă fata cu lacrimi și roindu-i pe obraji.

— Dă-mi mâna ta frumoasă, copilă, și promite-mi că nu vei râde.

— Să râd! izbucni Roza cu disperare. Să râd în aceste momente! Dar nu v-ați uitat la mine, domnule Cornelius?

— M-am uitat la tine, Roza, și te-am privit și cu ochii sufletului, și cu cei ai trupului. Niciodată o femeie mai frumoasă, niciodată un suflet mai pur nu a venit astfel spre mine. Și dacă n-am să te mai privesc de-acum, iartă-mă, este pentru că, gata cum sunt să părăsesc viața aceasta, prefer să o fac fără niciun regret.

Roza tresări. În timp ce Cornelius rostea aceste vorbe, orologiul din Buitenhof bătu ora unsprezece; și-atunci el înțelese.

— Da, să ne grăbim, zise Cornelius, ai dreptate, Roza.

Și atunci, scoțând de la piept, unde o ascunsese de când nu se mai temea că va fi percheziționat, hârtia în care împachetase cei trei muguri, zise:

— Frumoasa mea prietenă, mi-au plăcut mult florile. Într-o vreme în care nu credeam că pot iubi și altceva. O, nu roși, nu-ți întoarce privirea, Roza, chiar de ți-aș mărturisi iubirea. Asta, sărmană copilă, n-are cum să aibă vreo urmare. Există acolo, în piața Buitenhof, un oțel care peste șaiszeci de minute se va răzbuna pentru îndrăzneala mea. Așadar, iubeam florile și am descoperit, cel puțin așa cred, secretul mării lalele negre despre care se spune că ar fi cu neputință să existe și care este, fie că știi, fie că nu, răsplătită cu un premiu de o sută de mii de florini propus de Societatea Horticola din Haarlem. Nu regret cei o sută de mii de florini – și Dumnezeu știe asta –, pentru că îi am aici în hârtie. Ei sunt câștigați odată cu acești trei muguri pe care poți să-i iei, Roza, căci ți-i dăruiesc.

— Domnule Cornelius!

— O, poți să-i iei, Roza, nu greșești nimănui, copila mea. Sunt singur pe lume – părinții mei au murit, nu am nici frate, nici soră, și nu m-am gândit vreodată să iubesc pe cineva, iar dacă cineva a încercat vreodată să mă iubească, nu am avut habar. De altfel, vezi bine, dragă Roza, că n-am pe nimeni, de vreme ce în clipa asta numai tu singură mă consolezi și mă ajuți.

— Dar, domnule, o sută de mii de florini...

— Ah, să fim serioși, copila mea, zise Cornelius. O sută de mii de florini vor constitui o zestre bună pentru frumusețea ta. Și sunt sigur că vei avea sută de mii de florini pentru că am încredere în mugurii

mei. Așa că îi vei avea, dragă Roza, și nu îți cer nimic în schimb decât să-mi promiți că te vei mărita cu un tânăr cumsecade, că vă veți iubi și că el te va iubi la fel cum iubesc eu florile. Nu mă întrerupe, Roza, nu mai am la dispoziție decât câteva minute...

Biata fată se sufoca din pricina hohotelor de plâns.

Cornelius îi luă mâna și continuă:

—Ascultă-mă, uite cum vom proceda. Vei lua pământ din grădina mea din Dordrecht. Cere-i lui Butruysheim, grădinarul meu, pământ din răzorul numărul 6. Vei planta într-o ladă adâncă acești trei muguri, care vor înflori în mai, adică peste șapte luni. Când vei vedea bobocul pe tulpină, să-ți petreci nopțile ferindu-l de vânt și zilele păzindu-l de soare. Bobocul va fi negru, sunt sigur de asta. Și atunci îl vei anunța pe președintele Societății Horticole din Haarlem. Se va constata în cadrul unui congres culoarea florii și îți vei primi suta de mii de florini.

Roza oftă adânc.

—Acum – continuă Cornelius, ștergându-și o lacrimă tremurătoare în colțul pleapei, izvorâtă mai degrabă din durerea de a nu-și putea vedea înflorind minunata leala neagră decât din suferința de a părăsi această viață – nu-mi doresc decât ca numele acestei leale să fie *Roza Barlaensis*, adică să poarte în același timp și numele meu, și al tău. Cum nu cred că știi latină, ai putea să-l uiți, așa că adu-mi un creion și o bucată de hârtie ca să-l scriu.

Roza izbucni în plâns și îi întinse o carte legată în piele pe care erau scrise inițialele C. W.

—Asta ce e? întrebă prizonierul.

—Vai! Este Biblia nașului dumneavoastră, sârmanul Cornelius de Witt, răspunse Roza. De aici și-a luat puterea ca să reziste torturii și să-și asculte fără să pălească sentința. Am găsit-o chiar aici după moartea martirului și am păstrat-o ca pe o relicvă. Am vrut să v-o aduc astăzi, căci mi se părea că are în ea o putere divină. Dar nu ați avut nevoie de această putere, căci Dumnezeu v-a dat-o deja. Dumnezeu fie laudat! Scrieți pe ea, domnule Cornelius; deși am nefericire să nu știu să citesc, ceea ce veți scrie va fi împlinit.

Cornelius luă Biblia și o sărută respectuos.

—Și cu ce o să scriu?

—E un creion în Biblie, zise Roza. Era acolo și l-am păstrat.

Acesta era creionul pe care Johan de Witt i-l împrumutase fratelui său și pe care nu se gândise să-l ceară înapoi.

Cornelius îl luă și pe a doua pagină – căci prima fusese ruptă, după cum ne amintim –, în pragul morții asemenea nașului său, scrise cu o mână nu mai puțin fermă:

„Astăzi 23 august 1672, cu puțin înainte de a-mi da sufletul lui Dumnezeu pe eșafod, în ciuda nevinovăției mele, îi las Rozei Gryphus singurul bun care mi-a rămas din tot ce am avut pe lume, celelalte fiindu-mi confiscate. Îi las, spun, Rozei Gryphus cei trei muguri ai mării lalele negre, obiectul premiului de o sută de mii de florini oferit de Societatea Horticola din Haarlem, și vreau ca ea să primească acești o sută de mii de florini în locul meu ca unică moștenitoare a mea, cu singura condiție să se mărite cu un bărbat tânăr, cam de vârsta mea, care să o iubească și pe care să-l iubească, și să îi dea noii specii de lalea neagră numele de Roza Barlaensis, adică numele noastre dimpreună.

*Dumnezeu să aibă milă de mine, iar ei să-i dea sănătate!
Cornelius van Baërle”.*

Îi întinse apoi Rozei Biblia:

—Citește! zise el.

—Vai, dar v-am spus deja că nu știu să citesc, răspunse tânăra fată.

Atunci Cornelius îi citi Rozei testamentul pe care tocmai îl scrisese.

Biata copilă plânse și mai tare.

—Accepți condițiile mele? întrebă prizonierul, zâmbind melancolic și sărutând degetele tremurânde ale frumoasei frizone.

—Oh, n-aș putea, domnule, se bâlbâi ea.

— N-ai putea, copila mea? Și mă rog de ce?

— Pentru că nu aș putea să fângăduiesc una dintre aceste condiții.

— Și anume care? Credeam că ne-am pus de acord asupra tratatului nostru de alianță.

— Îmi dați cei o sută de mii de florini ca zestre?

— Da.

— Și trebuie să mă mărit cu un bărbat pe care să-l iubesc?

— Întocmai.

— Ei bine, domnule, banii aceștia nu pot fi ai mei. Nu voi iubi niciodată pe nimeni și nu mă voi mărita.

Și, după ce rosti cu greu aceste cuvinte, Roza căzu în genunchi gata să leșine de durere.

Cornelius, speriat să o vadă atât de palidă și aproape prăbușită, vru s-o prindă în brațe, dar pe scară răsună un pas greoi, urmat de alte zgomote îngrozitoare și de lătratul dulăului.

— Of, vin după domnia voastră! țipă Roza, frângându-și mâinile. Doamne! Doamne! Mai aveți ceva să-mi spuneți, domnule?

Și se prăbuși în genunchi, prinzându-și capul între mâini, sufocată fiind de hohote de plâns.

— Îți mai spun să ascunzi cu grijă cei trei muguri și, din dragoste pentru mine, să ai grijă de ei după cum te-am învățat. Adio, Roza.

— Oh, da, da, am să fac întocmai ce ați spus, răspunse ea fără să ridice capul. Numai că nu mă voi mărita, mai șopti ea, căci o jur, asta îmi este cu neputință.

Și ascunse în sânul care îi zvâcnea prețioasa comoară a lui Cornelius.

Zgomotul pe care îl auziseră Roza și Cornelius era cel făcut de grefierul care se întorcea după condamnat, urmat de executorul sentinței, de soldații din garda ce îl însoțea la eșafod și de curiosii obișnuiți ai închisorii.

Cornelius, fără șovăială, dar și fără fanfaronadă, îi primi mai degrabă ca pe niște prieteni decât ca pe niște persecutori și acceptă condițiile pe care i le impuseră pentru a-și face datoria.

Apoi, aruncând o privire spre piață, prin ferestruica zăbreliță, zări eșafodul și, la douăzeci de pași de acesta, spânzurătoarea, de unde fuseseră desprinse, din ordinul stathuderului, rămășițele batjocorite ale celor doi frați de Witt.

Când coborî ca să urmeze garda, Cornelius căută cu privirea ochii de înger ai Rozei, dar nu-i zări, îndărătul săbiilor și halebarde-lor, decât trupul întins lângă o bancă de lemn și chipul livid, acoperit pe jumătate de plete lungi.

Căzând fără simțire, Roza, care asculta de cel drag ei, își apăsa cu mâna corsajul din catifea și, în ciuda stării de inconștiență, continua instinctiv să aibă grijă de pachetul prețios pe care i-l încredințase Cornelius.

Părăsind celula, tânărul putu întrezări între degetele crispate ale Rozei hârtia îngălbenită ruptă din Biblia pe care Cornelius de Witt scrisese cu atâta greutate și cu atâta durere cele câteva rânduri care, dacă ar fi fost citite de Cornelius, ar fi salvat un om și o lalea.

Cuprins

<i>Unde sunt cavalerii de altădată?</i>	5
I. Un popor recunoscător	9
II. Cei doi frați	18
III. Elevul lui Johan de Witt	28
IV. Asasinii	38
V. Amatorul de lalele și vecinul său	48
VI. Ura unui cultivator de lalele	57
VII. Bărbatul fericit întâlnește nefericirea	64
VIII. O invazie	75
IX. Camera de familie	82
X. Fiica temnicerului	88
XI. Testamentul lui Cornelius van Baërle	93
XII. Execuția	105
XIII. Ce se petrecea în acest răstimp în sufletul unui spectator .	110
XIV. Porumbeii din Dordrecht	114
XV. Ferestruica	119
XVI. Dascăl și școlăriță	126
XVII. Primul mugur	133
XVIII. Curtezanul Rozei	142
XIX. Femeie și floare	149
XX. Evenimentele petrecute în răstimpul acelor opt zile	156
XXI. Al doilea mugur	165
XXII. Înflorirea	174
XXIII. Invidiosul	182
XXIV. Laleaua neagră își schimbă stăpânul	188
XXV. Președintele van Herysen	192
XXVI. Un membru al Societății Horticole	200
XXVII. Al treilea mugur	209

XXVIII. Cântecul florilor	218
XXIX. În care van Baërle, înainte de a părăsi fortăreața Loewestein, își încheie socotelile cu Gryphus	227
XXX. În care începem să bănuim ce supliciu îl aștepta pe Cornelius van Baërle	235
XXXI. Haarlem	239
XXXII. O ultimă dorință	246
XXXIII. Încheiere	252
<i>Află mai multe... și spune ce crezi</i>	259
I. Repere cronologice	259
II. Știi? Află mai multe!	262
III. Altfel – despre <i>Laleaua Neagră</i>	263
IV. Ce poți face, după ce ai citit cartea? 20 de idei pentru o lectură creativă	265